

رجعت امام حسین علیه السلام از منظر روایات

دکتر محمد رنجبر حسینی^۱

فاطمه غمخوار فرد^۲

چکیده

اعتقاد به رجعت، از جمله آموزه‌های اعتقادی شیعه است. به اعتقاد امامیه در ایام ظهور، قیام و حکومت حضرت مهدی علیه السلام حوادثی شگفت‌انگیز رخ می‌دهد؛ از جمله این‌که جمعی از مؤمنان و کافران محض به این جهان بازمی‌گردند؛ مؤمنان برای دیدن تجلی قدرت الهی، حکومت صالحان بر جهان و پاداش‌های دنیوی و کافران برای چشیدن نقت‌ها، عذاب‌ها و انتقام‌های دنیوی. از جمله رجعت‌کنندگان، امامان معصوم علیهم السلام هستند که در ادعیه‌ای همچون زیارت جامعه کبیره، زیارت اربعین و زیارت‌نامه‌های آن بزرگواران، به رجعتشان اقرار شده است. از جمله امامان معصومی که بسیاری از روایات رجعت به ایشان اختصاص یافته، امام حسین علیه السلام است. در این نوشتار برآنیم که با روش توصیفی - تحلیلی و به شیوه کتابخانه‌ای به تبیین زمان، چگونگی و فلسفه رجعت امام حسین علیه السلام از منظر روایات بپردازیم.

کلیدواژه‌ها: رجعت امام حسین علیه السلام، امام زمان علیه السلام، زمان رجعت، فلسفه رجعت.

۱. استادیار و عضو هیئت علمی دانشگاه قرآن و حدیث (ranjbarhosseini@gmail.com).

۲. کارشناس ارشد علوم حدیث، گرایش کلام و عقاید دانشگاه قرآن و حدیث (gham_f60@yahoo.com).

مقدمه

اعتقاد و امید به حکومت صالحان بر روی زمین، تاریخی به درازای عمر بشر دارد. سال‌هاست مؤمنان از خدای خویش، خواستار زندگی در دولت حجت الهی علیه السلام هستند؛ آرزویی که تنها با امر رجعت تحقق می‌یابد. دولت کریمه الهی، با ظهور و قیام حضرت مهدی علیه السلام آغاز می‌شود و با رجعت امامان معصوم علیهم السلام ادامه خواهد یافت تا عمر زمین به پایان رسد و قیامت برپا شود.

از جمله اعتقادات شیعه این است که زمین تا قیامت هیچ‌گاه از حجت الهی خالی نمی‌ماند و از سویی بنا بر اسناد روایی، امام زمان علیه السلام پس از ظهور و قیام، زندگی جاودانه ندارد و از دنیا رحلت می‌نماید. در نتیجه، بازگشت ائمه اطهار علیهم السلام به دنیا و حکومت آنان تا زمان فرارسیدن قیامت، امری لازم و مسلم است تا سلسله حجج الهی قطع نشود (کلینی، ۱۳۶۵: ۱/۱۷۸)؛ چراکه تداوم سلطنت و حکومت ائمه اطهار علیهم السلام پس از ظهور امام زمان علیه السلام بیان‌کننده هدفمند بودن امر رجعت و تحقق وعده‌های الهی طبق این آیه شریفه است:

﴿وَرُئِدُ أَنْ نُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتَضَعُوا فِي الْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ أُمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ﴾
(قصص: ۵)

اهمیت اعتقاد به رجعت ائمه علیهم السلام به قدری است که امام صادق علیه السلام می‌فرماید:

لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يُؤْمِنْ بِكَرَّتِنَا؛ (مجلسی، ۱۳۶۲: ۵۳/۹۲)

هرکس به رجعت ما ایمان نداشته باشد، از ما نیست.

بازگشت انسان‌ها به دنیا عام نیست و مؤمنان محض و کافران محض باز خواهند گشت؛ چنان‌که امام صادق علیه السلام فرمود:

إِنَّ الرَّجْعَةَ لَيْسَتْ بِعَامَّةٍ وَهِيَ خَاصَّةٌ لَا يَرْجِعُ إِلَّا مَنْ مَحَضَ الْإِيمَانَ مُحَضًّا أَوْ مُحَضَّ الشِّرْكَ مُحَضًّا؛ (همو: ۵۳/۳۹)

رجعت همگانی نیست، بلکه خاص است و تنها کسانی به دنیا بازمی‌گردند که مؤمن خالص یا مشرک محض باشند.

در برخی روایات، به طور مشخص از افرادی که رجعت می‌کنند نام برده شده است؛ حضرت اسماعیل، حزقیل، دانیال، یوشع، خضر و عیسی علیهم‌السلام، حضرت رسول اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم، ائمه اطهار علیهم‌السلام، جمعی از اصحاب همچون سلمان، مقداد، جابر بن عبدالله انصاری، مالک اشتر، مفضل بن عمرو و حمران بن اعین و نیز اصحاب کهف به عنوان رجعت‌کننده یاد شده‌اند (همو: ۶۱/۵۳، ۱۰۵، ۱۰۸).

در بین امامان علیهم‌السلام، بیشترین حجم روایات رجعت به امام حسین علیه‌السلام اختصاص یافته و او را اولین رجعت‌کننده پس از ظهور و قیام حضرت مهدی علیه‌السلام دانسته‌اند. امام صادق علیه‌السلام فرموده است:

إِنَّ أَوَّلَ مَنْ يَكْرُفُ فِي الرَّجْعَةِ الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ وَيَكْتُفُ فِي الْأَرْضِ أَرْبَعِينَ سَنَةً حَتَّى يَسْقُطَ حَاجِبَاهُ عَلَى عَيْنَيْهِ؛ (همو: ۶۴/۵۳)

نخستین کسی که زمین برای او شکافته می‌شود و روی زمین بازمی‌گردد، حسین بن علی علیه‌السلام است و به قدری حکومت می‌کند که از کثرت سن، ابروهایش روی دیدگانش می‌ریزد.

در منابع روایی، به «زمان» و «فلسفه رجعت» امام حسین علیه‌السلام و همراهان ایشان اشاره شده است. در این نوشتار، به بررسی موارد یاد شده می‌پردازیم.

مفهوم‌شناسی رجعت

«رجعت» از ماده «رجع» در لغت، به معنای بازگشت خاص است (ابن منظور، ۱۴۰۴: ۱۱۴/۸). علاوه بر ماده رجع، واژه‌های «اوب»، «کر»، «عود» و «رد» نیز مترادف رجعت به کار می‌روند (راغب اصفهانی، ۱۳۷۴: ۵۶/۲). رجعت در اصطلاح، به معنای بازگشت گروهی از انسان‌ها به دنیا پس از مرگ و پیش از روز رستاخیز اطلاق می‌شود. شیخ مفید در این باره می‌گوید:

إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَرُدُّ قَوْمًا مِّنَ الْأُمَمَاتِ إِلَى الدُّنْيَا فِي صُورِهِمُ الَّتِي كَانُوا عَلَيْهَا فَيُعَزِّمُهُمْ فَرِيقًا وَيَذُلُّ فَرِيقًا... وَذَلِكَ عِنْدَ قِيَامِ مَهْدِيٍّ مِنْ آلِ مُحَمَّدٍ علیهم‌السلام؛ (مفید، ۱۴۱۳: ۷۸)

خداوند متعال گروهی از مردگان را به همان وضعیتی که بوده‌اند برمی‌گرداند. پس

به عده‌ای از آنها عزت می‌بخشد و عده‌ای دیگر را ذلیل می‌کند... و این در هنگام قیام حضرت مهدی علیه السلام خواهد بود.

بر اساس روایات اسلامی، رجعت از روزهای بزرگ و مهم عالم است که از آن در قرآن کریم به «ایام الله» یاد شده است (همو: ۴۲). چنان که گفته شد، رجعت برای مؤمنان و خالص و کفار و منافقان خالص است (دوانی، ۱۳۷۸: ۹۲). از این رو برای همه مؤمنان و منتظران واقعی ظهور حضرت مهدی علیه السلام که پیش از ظهور آن حضرت از دنیا رفته‌اند، امکان رجعت به دنیا و یاری ایشان وجود دارد (کلینی، ۱۳۶۵: ۷/۲). برخلاف مؤمنان که رجعتی اختیاری دارند، کفار و منافقان هرگز به میل و اراده خود به دنیا بازمی‌گردند؛ بلکه از روی اجبار به رجعت تن می‌دهند (دوانی، ۱۳۷۸: ۹۲). از جمله مؤمنان رجعت کننده، پیامبران و امامان معصوم علیهم السلام هستند و نخستین امامی که در زمان رجعت و پس از امام مهدی علیه السلام حکومت عدل جهانی را بر عهده می‌گیرد، امام حسین علیه السلام است که سال‌های طولانی حکومت خواهد کرد (همو: ۴۶).

درباره امکان عقلی رجعت باید گفت از فرض وقوع رجعت محالی پیش نخواهد آمد و مهم‌ترین دلیل بر امکان یک شیء، وقوع آن است. در قرآن کریم، داستان وقوع رجعت مردگان در همین دنیا در آیاتی چند گزارش شده است؛ همانند زنده شدن عزیر پیامبر بعد از صد سال (بقره: ۲۵۹) و زنده شدن هزاران نفر پس از مرگ (بقره: ۲۴۳).

بنابراین بر اساس مفاد این آیات قرآن می‌توان دریافت که بازگشت مردگان به دنیا، امری ممکن و پذیرفتنی است و با سنت‌های الهی نیز مخالفت ندارد. افزون بر این، بر اساس فرمایش قرآن کریم^۱ خداوند بر انجام این امر تواناست؛ زیرا بازگرداندن گروهی از انسان‌ها پس از مرگ به این دنیا، به مراتب از آفرینش نخستین آنها آسان‌تر است.

رجعت امام حسین علیه السلام

رجعت خاص که در دوران ظهور رخ می‌دهد، دو مرحله زمانی دارد؛ مرحله اول، مقارن با ظهور و قیام امام زمان علیه السلام اتفاق می‌افتد و افرادی مانند برخی از اصحاب پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و

۱. «إِنَّهُ عَلَىٰ رَجْعِهِ لَقَادِرٌ» (طارق: ۸).

اولیای الهی - که در گذشته زندگی می کرده اند - به دنیا بازمی گردند، از اصحاب امام زمان علیه السلام می شوند و حضرت را در قیامش یاری می کنند. مرحله دوم رجعت که زمان بازگشتن امامان معصوم علیهم السلام به دنیا است، نزدیک رحلت امام زمان علیه السلام خواهد بود. در ادامه به زمان و چرایی رجعت امام حسین علیه السلام از دیدگاه روایات، می پردازیم.

۱. نخستین رجعت کننده

امام حسین علیه السلام به عنوان اولین امام رجعت کننده پس از قیام حضرت مهدی علیه السلام معرفی شده است:

از امام صادق علیه السلام پرسیدند: آیا رجعت صحیح است؟ فرمود: آری. گفتند: نخستین کسی که می آید کیست؟ فرمود: حسین علیه السلام است که بعد از ظهور قائم علیه السلام می آید. (دوانی، ۱۳۷۸: ۱۲۲۰)

جابر از امام محمد باقر علیه السلام روایت کرده است که امام حسین علیه السلام در روز عاشورا پیش از شهادتش درباره رجعت خود فرمود:

اول کسی که زمین شکافته می شود و از آن بیرون می آید من خواهم بود و بیرون آمدن من موافق می افتد با بیرون آمدن امیرالمؤمنین و قیام قائم ما. (مجلسی، ۱۳۶۳: ۷/۲)

۲. همراهان امام حسین علیه السلام در رجعت

از بررسی روایات مشخص می شود که در هنگام رجعت امام حسین علیه السلام دسته ای از انبیای الهی و اصحاب ایشان به دنیا باز خواهند گشت. امام صادق علیه السلام می فرماید:

امام حسین علیه السلام با ۷۲ تن از یاران و اصحابشان که با حضرت در کربلا شهید شده بودند به دنیا برمی گردد و رجعت می کند؛ در حالی که لباس سفید پوشیده است و هفتاد پیغمبری که با حضرت موسی بن عمران علیهم السلام برانگیخته شدند، با اوست. آن وقت حضرت قائم انگشترش را به او می سپارد و به مردم اعلان می کند که امام حسین علیه السلام با یارانش قیام کرده است تا اهل ایمان تردید ننمایند و بدانند که او دجال و شیطان نیست، بلکه او امامی است که در دسترس مردم است و چون یقین کردند او امام حسین علیه السلام است تردید نخواهند کرد. (مجلسی، ۱۳۶۲: ۱۰۳/۵۳)

در روایتی دیگر، تعداد همراهان رجعت کننده امام حسین علیه السلام دوازده هزار نفر عنوان شده است:

مفضل از امام صادق علیه السلام پرسید: ای سید من! حضرت صاحب الامر پس از قیام به کجا متوجه خواهد شد؟ حضرت فرمود: به سوی مدینه جدم؛ در آن جا ظالمان به اهل بیت را به امر خداوند زنده خواهند کرد و انتقام اهل بیت را از آنها می گیرد. آن گاه فرمود: سپس حضرت امام حسین علیه السلام با یارانش و دوازده هزار صدیق ظاهر می شوند و رجعتی از این خوش تر نباشد. سپس صدیق اکبر امیر المؤمنین علیه السلام بیرون می آید و پس از آن سید اکبر محمد رسول الله صلی الله علیه و آله با هر که ایمان به آن حضرت آورده از مهاجر و انصار و غیر ایشان و هر کس در جنگ های ایشان به شهادت رسیده است بیرون می آید و جمعی را که آن حضرت را تکذیب کرده و در حقیقت او شک می کردند و یا گفته او را رد می نمودند و هر کس با او جنگ کرده باشد، همه را زنده می کند و به جزای خود می رساند. همچنین یک ائمه تا صاحب الامر و هر کس ایشان را یاری کرده را برمی گرداند تا خوشحال شوند و هر کس که از ایشان دوری کرده را بازمی گرداند تا پیش از آخرت به عذاب و خواری دنیا مبتلا گردند. (مجلسی، ۱۳۶۲: ۵۳/۲۶۶-۲۶۸)

۳. مدت حکومت امام حسین علیه السلام پس از رجعت

در باره زمان و مقدار حکومت امام حسین علیه السلام در زمان رجعت، روایات درخور توجهی یافت نشد. تنها در روایاتی از امام محمد باقر علیه السلام به طولانی بودن حکومت امام حسین علیه السلام در عصر رجعت اشاره شده است:

اول کسی که در رجعت بر خواهد گشت، حضرت امام حسین علیه السلام خواهد بود و آن مقدار پادشاهی خواهد کرد که از پیبری، موهای ابروهای او بر روی دیدگانش آویخته شود. (همو، ۱۳۶۳: ۷/۲)

و در روایاتی نیز زمان خلافت امام حسین علیه السلام پس از رجعت را چهل هزار سال تعیین کرده اند (همو، ۱۳۶۲: ۴۶/۵۳).

۴. فلسفه رجعت امام حسین علیه السلام

همه سنت‌های الهی حکیمانه و هدفمند است؛ زیرا فاعل حکیم، کار لغو و بیهوده انجام نخواهد داد. آموزه رجعت نیز اهدافی حکیمانه دارد و در آن فلسفه‌هایی نهفته است. در متون دینی به فلسفه و چرایی رجعت به این امور اشاره شده است: مجازات سخت کافران، زمینه‌سازی تکامل معنوی یا تکامل شقاوت، مدال عظیم یاری امام برای منتظران واقعی (مکارم شیرازی، ۱۳۸۶: ۵۵۹)، شفای دل اهل ایمان، لذت بردن مؤمنان از حاکمیت اسلام و نصرت دین و حکومت عدل جهانی (حر عاملی، ۱۳۶۲: ۲۷۲). درباره فلسفه رجعت امام حسین علیه السلام نیز در روایات، اشاراتی آمده است که در ادامه بدان‌ها می‌پردازیم:

الف) انتقام از دشمنان و خون‌خواهی

در روایات، انتقام از دشمنان و خون‌خواهی، از مهم‌ترین اهداف رجعت امام حسین علیه السلام به شمار آمده است. البته انتقام‌گیری از ظالمان و ستمگران، تنها منحصر به واقعه عاشورا نیست، بلکه مطابق روایتی از امام کاظم علیه السلام در هنگامه رجعت، بسیاری از مؤمنان از دشمنان خود طلب حقوق پایمال شده خویش را می‌کنند و از آنها انتقام می‌گیرند:

ارواح مؤمنان با ارواح دشمنان ایشان به سوی بدن‌ها برمی‌گردند تا حق خود را از آنان استیفاء کنند. هر کس ایشان را عذاب و شکنجه کرده باشد، از او انتقام می‌کشند و... (مجلسی، ۱۳۶۳: ۲، ۷)

امام صادق علیه السلام درباره انتقام‌گیری امام حسین علیه السلام از قاتلان خود می‌فرماید؟

اولین کسی که به دنیا برمی‌گردد، امام حسین علیه السلام و اصحاب او، و یزید بن معاویه و اصحاب او هستند. آن‌گاه او (امام حسین علیه السلام) همه آن دشمنان را می‌کشد. (عباشی، ۱۳۸۱: ۲/۲۸۲)

۱۴

در این روایت به رجعت اصحاب آن حضرت و نیز مخالفان و دشمنان ایشان اشاره شده و تصریح گردیده که گویی در واقعه رجعت، صحنه حماسه‌آفرین عاشورا دوباره تکرار می‌شود و بار دیگر بین آن حضرت و سپاه یزید، جنگی درمی‌گیرد که سرانجام و عاقبت

آن، پیروزی سپاه امام بر سپاه کفر است.

در روایتی دیگر از جابر جعفی، از امام باقر علیه السلام چنین نقل می‌کند:

به خدا قسم مردی از ما اهل بیت سیصد سال (و سیزده سال) به اضافه نه سال، حتماً و بدون تردید حکومت خواهد کرد. [جابر] می‌گوید: به آن حضرت عرض کردم: قائم چقدر در عالم خود برپاست تا از دنیا برود؟ فرمود: نوزده سال از روز قیامت تا روز وفاتش. آن‌گاه «منتصر» یعنی حسین برای طلب خون خود و یارانش به دنیا برمی‌گردد و از پس او امیر المؤمنین رجعت می‌کند. (نعمانی، ۱۳۶۳: باب ۲۶، ۴۷۴)

ب) حضور حجت الهی در زمین پس از وفات حضرت مهدی علیه السلام

از مهم‌ترین آموزه‌های اعتقادی این است که زمین هیچ‌گاه از حضور حجت الهی خالی نخواهد بود. در روایات به وفات یا شهادت حضرت مهدی علیه السلام پس از قیامت اشاره شده است. بر اساس سنت الهی مبنی بر انجام تغسیل و تکفین امام توسط امام بعدی و ضرورت خالی نبودن زمین از حجت الهی، باید امامی معصوم عهده‌دار این رسالت شود. بر اساس روایات، امام حسین علیه السلام عهده‌دار این امر پس از رحلت حضرت مهدی علیه السلام خواهد شد. از امام صادق علیه السلام درباره آیه شریفه «ثُمَّ رَدَدْنَا لَكُمُ الْكَرَّةَ عَلَيْهِمْ» (اسراء: ۶) نقل شده که فرمود:

مراد، زنده شدن امام حسین علیه السلام با اصحاب خود در عصر امام زمان علیه السلام است، در حالی که کلاه خودهایی طلایی بر سر دارند و رجعت امام حسین علیه السلام و یارانش را به مردم اطلاع می‌دهد تا مؤمنان به شک و تردید نیفتند. این در حالی است که حضرت مهدی علیه السلام در میان مردم حضور دارد. هنگامی که مردم امام حسین علیه السلام را به خوبی شناختند و به او ایمان پیدا کردند، مرگ حضرت حجت علیه السلام فرا می‌رسد و امام حسین علیه السلام، غسل و حنوط و کفن و خاک‌سپاری حضرت را بر عهده می‌گیرد؛ زیرا امام را جز امام، غسل نمی‌دهد. (مجلسی، ۱۳۶۲: ۲۷/۲۱۷)

در روایتی دیگر آمده است امام حسین علیه السلام و یارانش در اواخر حیات امام زمان علیه السلام رجعت می‌کنند و حضرت مهدی علیه السلام پس از معرفی آنها و شناخت مردم، از دنیا رحلت

می‌کند و امام حسین علیه السلام غسل و دفن حضرت را بر عهده می‌گیرد. سپس سال‌های طولانی حکومت می‌کند و رهبری را بر عهده می‌گیرد (کلینی، ۱۳۶۵: ۸/۲۰۶).

ج) حکومت صالحان بر روی زمین

از جمله وعده‌های الهی، حکومت صالحان بر روی زمین است:

﴿وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ﴾ (انبیاء: ۱۰۵)
و ما در زبور - پس از تورات - نوشته‌ایم که این زمین را بندگان صالح من به میراث خواهند برد.

از روایات استفاده می‌شود که فاصله بین قیام حضرت مهدی علیه السلام و رجعت تا وقوع رستاخیز و برپا شدن قیامت، فاصله‌ای طولانی خواهد بود که در این فاصله عده‌ای از اولیای الهی حکومت می‌کنند و دنیا، روزگاری سرشار از صلح و صفا را به خود خواهد دید؛ دورانی که نشانی از ظلم و ستم وجود ندارد و نیکان به دیدن دولت کریمه اهل ایمان خوشحال می‌شوند و چشمانشان روشن می‌گردد. در حدیثی آمده است امام حسین علیه السلام در روز عاشورا با اصحاب باوفایش درباره شهادت و رجعت خود و یارانش سخن گفت فرمود:

پیامبر صلی الله علیه و آله به من فرمود: فرزندم! توبه سوی عراق کشانده خواهی شد و آن، سرزمینی است که پیامبر و جانشینان پیامبران آن را دیده‌اند و آن سرزمینی است که به آن «عمورا» گفته می‌شود. تو در آن جا به شهادت خواهی رسید و با تو گروهی از یاران است که ناراحتی لمس شمشیر را حس نمی‌کنند نیز به شهادت خواهند رسید. آن‌گاه حضرت این آیه را تلاوت کرد: ﴿قُلْنَا يَا نَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ﴾^۱ نبرد بر تو و بر آنان آرام بخش خواهد بود. بشارت باد بر شما! به خدا سوگند اگر ما را بکشند، ما به نزد پیامبران باز خواهیم گشت، آن‌گاه هر چه خداوند اراده نماید، درنگ خواهیم کرد. سپس من اولین کسی هستم که از قبر خارج خواهیم شد و قیام خواهیم نمود؛ مانند قیام پدرم و قائم ما حضرت

۱. «ما گفتیم: ای آتش! بر ابراهیم سرد و آرامش بخش باش» (انبیاء: ۶۹).

مهدی علیه السلام. و مثل زندگی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم زندگی خواهم کرد. سپس نمایندگانی از جانب خدا بر من نازل خواهند شد که تا آن زمان بر زمین فرود نیامده بودند و همراه آنان جبرئیل، میکائیل، اسرافیل و سپاهیان از ملائکه خواهند بود. آن گاه فرمود: تمام شیعیان ما از قبر خارج خواهند شد و ملائک، خاک را از صورتشان پاک خواهند کرد و همسران و خانه‌های بهشت را به آنان نشان می‌دهند و روی زمین هیچ مریض و گرفتاری نخواهد بود؛ چرا که به واسطه ما اهل بیت، رفع مرض و گرفتاری از آنها خواهد شد. و خداوند برکت را از آسمان به زمین نازل خواهد کرد، به طوری که درخت‌ها پرثمر خواهند شد و میوه زمستانی را می‌شود در تابستان خورد و میوه تابستانی را در زمستان. و این معنای فرمایش خداوند است که در قرآن می‌فرماید: «اگر مردم شهرها ایمان آورند و تقوا پیشه کنند، ما برکات آسمانی و زمینی را بر آنها نازل خواهیم کرد، ولی آنها آیات ما را تکذیب کردند و ما آنان را به آن چه انجام دادند، مبتلا نمودیم». سپس خداوند به شیعیان کرامتی عنایت می‌فرماید که هیچ چیزی روی زمین بر آنها مخفی نخواهد ماند. (آل‌الاعتقاد، ۱۳۸۵: ۱۰۷)

از مجموع روایات درمی‌یابیم که همراهی امام زمان علیه السلام، انتقام از دشمنان، ایجاد حکومت عدل الهی و ادامه داشتن سلسله حجج الهی پس از وفات حضرت مهدی علیه السلام، از مهم‌ترین فلسفه‌های رجعت امام حسین علیه السلام به شمار می‌روند.

نتیجه‌گیری

اعتقاد به رجعت در بین شیعیان به قدری اهمیت دارد که به عنوان یکی از ویژگی‌های فکری و اعتقادی خاص شیعه معرفی شده است. از این رو در کنار روایات خاص رجعت، این آموزه در زیارت‌نامه‌ها و ادعیه تبلور یافته است. مشخص شد که از لحاظ عقلی نیز از فرض وقوع رجعت محالی پیش نخواهد آمد و مهم‌ترین دلیل بر امکان یک شیء، وقوع آن است. داستان رجعت و بازگشت مردگان در همین دنیا در قرآن کریم، دلیلی بر امکان و وقوع رجعت است. در طول تاریخ تشیع، علمای شیعه به پیروی از امامان معصوم علیهم السلام برای گسترش و بالندگی این عقیده، تلاش فراوانی انجام داده‌اند و کتاب‌های متعددی در

این باره نگاشته اند. بنا بر روایات، مشخص شد که رجعت امام حسین علیه السلام قطعی و حتمی است. ایشان نخستین رجعت کننده به دنیا در زمان حضور امام زمان علیه السلام است و توسط آن حضرت به مردم معرفی می شود.

آن چه از روایات برمی آید، شروع حکومت امام حسین علیه السلام پس از رحلت امام زمان علیه السلام است. ایشان پس از انتقام گیری از پدید آورندگان واقعه عاشورا و گستردن صلح و صفا و آرامش در عرصه گیتی، مدتی طولانی را به اداره امور عالم و حاکمیت بر جهان می گذراند و پس از ایشان، سایر امامان معصوم علیهم السلام و اولیای الهی حکومت خواهند کرد تا قیامت فرارسد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

منابع

- آل الاعتماد الموسوی، مصطفی (۱۳۸۵ش)، *لمعة من بلاغة الحسين عليه السلام*، تحقیق: محمد حسین آل الاعتماد الموسوی، قم، نشر سازمان اوقاف و امور خیریه، چاپ هفتم.
- ابن منظور، محمد بن مکرم (۱۴۰۴ق)، *لسان العرب*، بیروت، بی نا.
- حر عاملی، محمد بن حسن (۱۳۶۲ش)، *الایقاظ من الهجعة بالبرهان علی الرجعة*، ترجمه: احمد جنتی، تهران، نشر نوید، نرم افزار کتاب های اسلامی اینترنتی.
- دوانی، علی (۱۳۷۸ش)، *مهملی موعود (ترجمه جلد سیزدهم بحار الانوار)*، تهران، دارالکتب الاسلامیه، چاپ بیست و هشتم.
- راغب اصفهانی، حسین بن محمد (۱۳۷۴ش)، *مفردات الفاظ القرآن*، ترجمه، تحقیق و تصحیح: غلامرضا خسروی حسینی، تهران، مرتضوی، چاپ دوم.
- عیاشی، ابومنصور محمد بن مسعود (۱۳۸۱ش)، *تفسیر العیاشی*، تصحیح: سید هاشم رسولی محلاتی، تهران، مکتبه العلمیه الاسلامیه.
- کلینی، محمد بن یعقوب (۱۳۶۵ش)، *الکافی*، تهران، دارالکتب الاسلامیه، چاپ دوم.
- مجلسی، محمد باقر (۱۳۶۲ش)، *بحار الانوار الجامعة لدرر اخبار الائمة الاطهار*، تحقیق: سید جواد علوی، تهران، دارالکتب الاسلامیه.
- مجلسی، محمد باقر (۱۳۶۳ش)، *حق الیقین*، تهران، انتشارات رشیدی، چاپ دوم.
- مفید، محمد بن محمد بن نعمان بن معلم (۱۴۱۳ق)، *اوائل المقالات*، تحقیق: ابراهیم انصاری، قم، المؤتمر العالمی لألفية الشيخ المفید، تهران، نشر دانشگاه تهران، چاپ اول.
- مکارم شیرازی، ناصر و همکاران (۱۳۸۶ش)، *یکصد و هشتاد پرسش و پاسخ*، تهران، دارالکتب الاسلامیه، چاپ چهارم.
- نعمانی، محمد بن ابراهیم (۱۳۶۳ش)، *الغیبة*، ترجمه: محمد جواد غفاری، تهران، بازار سرای اردیبهشت، چاپ اول.